

EG, MEG OG MÍTT

BER TIL AT **SKAPA** EIN HEIM VIÐ MINNI **SJÁLVSØKNI**? HAR SAMKENSLA, **NÆSTRA-KÆRLEIKI** OG **SAMSTARV** VERÐA RÁÐANDI **VIRÐINI**? HETTA ER UTOPI Í **HUGAHEIMINUM** HJÁ MONGUM. **MENNISKJAN** ER EIN **SJÁLVSØKIN** VERA AV **NÁTÚR** OG VIT **LIVA** Í EINARI **MENTAN**, HAR STÓRUR **DENTUR** VERÐUR **LAGDUR** Á EGNAR **AMBITIÓNIR** OG **SJÁLVSREALISERING**. TAÐ ER **AVMARKAÐ** RÚM FYRI **ØÐRUM** ENN SÆR **SJÁLVUM**

BAKGRUND

Janus á Ryggi
janus@sosialurin.fo

Søguliga er talan um ein samanstoyt millum tvær mótstriðandi menniskjafatanir. Øðrumegin hava vit eina røð av hugsarum, ið eru optimistar, sum síggja tað góða í menniskjanum og sum síggja stórar møguleikar fyri einum betri heimi – har felagskapur og samstarv verða raðfest frammum um sjálvsøkni og kapping. Menniskju gera jú hóast alt nógv gott fyri hvønn annan, ofta uttan at fáa nakað afturfyri. John Lennon rennir til hugs: »Imagine there's no countries, it isn't hard to do. No need to kill or die for and no religions too. Imagine all the people, living life in peace«. Tað ber til – sambært the Beatles.

Hinumein eru ein røð av hugsarum, ið ikki er so optimistiskir. Teir eru pessimistar – realistar hefur onkur rópt teir. Og sambært teimum fer menniskjað altíð at venda aftur til sínar gomlu vanar. Pessimistiski boðskapurin er: Samkensla, samstarv og góðvilji stinga ikki serliga djúpt. Tey rigga tá umstøðurnar hóska, men so

skjótt á stendur, kemur sanna náttúra menniskjans til sjóndar. Minkar tilfeingið og hómast vandar, taka gomul urinstinktir skjótt yvirhond og skúgva alla góðsku til viks. Urinstinktir, ið snúgva seg um egna yvirliving, er sterkasta drívmeigin, bæði tá einstaklingar, fyrirkur og lond umræður, verður ført fram.

» Samkensla, samstarv og góðvilji stinga ikki serliga djúpt. Tey rigga tá umstøðurnar hóska, men so skjótt á stendur, kemur sanna náttúra menniskjans til sjóndar

Mentan ella náttúra?

Men er talan um mentan ella náttúra? Stendur sjálvsøkni skrivað á okkara genir, ella eru vit so ella so produktir av okkara egnu sjálvsøknu samtíð? Amerikanski rithøvundurin Kurt Andersen, ið hevur skrivað bókina »true believers« um 60ini, hevur ført fram, at tað sum vann frama í 1960'unum ikki bert var persónligt frælsi, men ein áður óhoyrd individualisma – einstaklingadyrkan. Vinstravongurin hevur mangan lovprísað

tíðini fyri varandi at seta frælsishugsjónina á dagsskránnu. Við kvinnu- og seksualfrígerðing til dømis. Alt gott um tað.

Men vinstrahalt frælsi var ikki tað einasta. Tí kapitalisman við »the self-made man« gjørdist eisini ráðandi í tíðini. Kurt Andersen hevur tí ført fram, at modernaðu frælsisvirðini hava somu

á at slíta seg frá óneyðugum moraliserandi hafti og siðvenju. Nátturligu driftirnar høvdu verið kúgaðar alt ov leingi. Rákið í mentanini hevur síðani verið »because you deserve it!« og »fylg dreyminum!«.

Eru vit ikki góð?

Men menniskju eru væl før fyri at samstarva, hugsa um onnur og seta egið sjálvsøkni til viks. Og persónligt frælsi ger ikki støðuna verri. Nógv dømir eru: Vit geva meiri pening til vælgerandi endamál í fremmandum londum, melda okkum uppí Amnesty ella hjálpa einum biddara, sum vit ikki kenna, á vegnum. Men hvar gongur markið? Júst hvussu stóra samkenslu hava vit? Og er í seinasta enda ikki altíð okkurt sjálvsøkið mál við øllum vit gera? Granskingin hevur jú staðfest, at sjálvt forelskili, ið skuldi snúð seg um kærleika til ein annan, í stóran mun snýr seg um okkum sjálvi og okkara egnu genetisku yvirliving.

Darwin var í síni tíð ivasamur og skal hava sagt, at um tað ber til at staðfesta, at einstaklingar áhaldandi seta egin áhugamál til viks fyri at geva øðrum betri møguleikar at yvirleva, so fall hansara ástøði um nátturliga

einstaklingadyrkan sum grundstøði. Fylg dreyminum, ikki streyminum, er vorðin felagsnevnanin fyri stóran part av vesturlendskari mentan báðumegin politiska skilmarkið. Tú kanst velja at brúka alt títt lív uppá at gerast fleirfaldur millionerur ella fara uppí politikk fyri at bota um korini hjá útsettum samfelagsbólum – í báðum førum við góðari samvitsku.

Við 68ara uppreistrinum var egoisman langt um leingi góðtíkin. Og tíðin var búgvín. Yngra ættarliðið hevði tørv